

ZÁPIS ZE ZASEDÁNÍ RADY VLÁDY ČR PRO LIDSKÁ PRÁVA konaného dne 26. února 2009

Přítomni:

Členové Rady:

Klára Laurenčíková (MŠMT), Jaroslav Daněk (MO), Igor Němec (ÚOOÚ), Oldřich Kužílek, Daniela Světlíková, Jiří Matolín, Jan Litomiský, Michaela Freiová, Hynek Kalvoda, Anna Šabatová, Pavel Šturma, Petra Burčíková, Pavla Burdová-Hradečná,

Stálí zástupci:

Michal Nádvorník (MK) Štefan Čulík (MPSV), Lucie Svěženová (MS), David Kotris (MZdr.), Veronika Kristková, Tomáš Langášek.

Omluveni:

Jan Kratochvíl, Jaroslav Salivar (MV), František Korbel (MS), Marián Hošek (MPSV), František Mikeš (MK), Jan Kohout (MZV), Miroslav Kalous (MMR)

Hosté:

Michael Kocáb, Pavel Čížinský (Výbor pro práva cizinců), Pavel Pořízek (Výbor pro práva cizinců), Helena Svatošová (Výbor pro občanská a politická práva), Petr Šonka, Tomáš Karhan (MMR), Barbora Holušová (MV), Markéta Pokorná (MV), Vít Zvánovec (Výbor pro občanská a politická práva) Ivana Jenšovská (MZdr.), Marek Svatoš (MS), Jiří Daniel (MS), Michal Uhl (poradce ministra), Romana Synková (kabinet ministra)

Sekretariát Rady:

Lucie Otáhalová (tajemnice Rady), Jakub Machačka, Markéta Millerová, Lukáš Hoder

Na začátku zasedání přítomno 15 členů/stálých zástupců. Rada byla usnášeníschopná.

Program byl schválen takto:

1. Představení Michaela Kocába, ministra pro lidská práva a menšiny
2. Podnět Výboru pro občanská a politická práva ve věci exekucí
3. Podnět Výboru pro práva cizinců k začlenění vybraných kategorií cizinců, kteří pobývají v České republice přechodně, do systému veřejného zdravotního pojištění
4. Podnět Výboru pro občanská a politická práva ke zrušení zákazu maskování účastníků shromáždění v zákoně o právu shromažďovacím
5. Elektronizace práce Rady – změna jednacího řádu Rady a jejích výborů
6. Podnět Výboru pro občanská a politická práva k novému občanskému zákoníku (souhlas se sledováním)
7. Podnět Oldřich Kužílka k novému občanskému zákoníku

Program byl schválen všemi přítomnými s hlasovacím právem (15-0-0) hlasů.

1. Informace ministra pro lidská práva

Ministr Kocáb hovořil o jedné ze svých priorit, kterou je situace zahraničních zaměstnanců, kteří ztrácejí práci a jsou vraceni zpět za podmínek, které lze označit za nedůstojné. K otázce dobrovolných odchodů navrhl ve vládě navrhl, aby lidé, kteří odejdou dobrovolně, měli garantovanou možnost návratu.

2. Podnět Výboru pro občanská a politická práva ve věci exekucí

Podnět představila členka Výboru pro občanská a politická práva JUDr. Helena Svatošová. Uvedla, výbor se zabývá problematikou dlouhodobě. Podnět se zabývá nejdůležitějšími problémy, které se ve výkonu exekucí vyskytují. Považuje za stěžejní dohled nad exekutory, zakotvení zákonné výjimky z povinnosti mlčenlivosti, jde-li o prověřování podezření z trestné činnosti exekutorů, rozšíření kárného provinění o neuposlechnutí příkazů orgánů dohledu nad exekutory. Dále zdůraznila nutnost zavést zákaz zřizování poboček exekutorských úřadů, povinnosti exekutorů sdělovat soudu důvody pro zastavení exekuce, o kterých se dozví, jakož i na dalších návrzích v podnětu uvedených (např. zrušení ustanovení o smluvních odměnách exekutorů). Výbor nepovažuje za šťastné, že u bezvýsledných exekucí nese náklady věřitel. Exekutorská profese je svého druhu podnikání a tyto náklady by tedy měl nést exekutor. Výbor dále považuje za kontroverzní institut smluvních odměn exekutorům. Přístup do Centrální evidence exekucí by měl být bezplatný.

J. Matolín podnět podpořil v plném znění. Zdůraznil nemravné odměny exekutorům, což postihuje běžné lidi v problematických sociálních podmínkách. Soudy by měly hrát důležitější úlohu v dohledu nad exekutory. Igor Němec souhlasil, že situace ohledně exekucí je tak děsivá, že je třeba, aby se změnila.

K podnětu výboru se za Ministerstvo spravedlnosti vyjádřil P. Šonka. Ministerstvo již do tzv. střednědobé novely nemůže zasáhnout. Již na základě stanoviska Legislativní rady vlády zásadně změnilo způsob nařizování exekucí (ty by měl i nadále nařizovat soud). Novela zavádí řadu dobrých věcí – například vyškrtnutí věcí ze soupisu, což posiluje práva třetích osob. Je pravdou, že novela přenáší některé pravomoci na exekutory, ti ale rozhodují pouze v nesporných věcech. Pokud jde o dohled, v tomto týdnu byla spuštěna Centrální evidence exekucí, která by měla být přístupná i pro občany. Tomu doposud bránila Exekutorská komora, která požadovala prodloužení lhůty pro zápis údajů do této evidence (Ministerstvo spravedlnosti prodloužilo ze 3 na 5 pracovních dnů). V mezidobí proto připravilo ministerstvo tzv. malou novelu exekučního řádu, kde se posiluje dohled ministerstva nad Exekutorskou komorou (možnost ministerstva pozastavit účinnost rozhodnutí Exekutorské komory, pokud jsou v rozporu se zákonem). Zvažuje se, že kárné řízení bude přesunuto z Exekutorské komory na soud. Střednědobou novelu projedná začátkem března Legislativní rada vlády. Malá, tzv. sankční novela by měla být vládou projednána příští týden.

Rada dále debatovala o nejlepší způsobu využití/zpracování podnětu. Bylo rozhodnuto, že podnět bude předložen vládě, která uloží ministru spravedlnosti jeho zohlednění v legislativním procesu (viz usnesení Rady).

Podnět byl schválen 14-1-0.

3. Podnět Výboru pro práva cizinců k začlenění vybraných kategorií cizinců, kteří pobývají v České republice přechodně, do systému veřejného zdravotního pojištění

Podnět uvedl Pavel Pořízek, člen Výboru pro práva cizinců. Návrhy obsažené v užší variantě podporuje i veřejný ochránce práv. Hlavním problémem u cizinců z třetích zemí je, že stávající právní úprava nezohledňuje délku pobytu cizince na území ČR a míru příspěvku cizince na tvorbu zdrojů ke krytí zdravotní péče. Trvalý pobyt získává cizinec po pěti letech přechodného pobytu na území ČR. Po tuto dobu jsou ve zdravotním systému pouze zaměstnanci. Co se týče rodinných příslušníků zaměstnanců, ti jsou ze systému veřejného zdravotního pojištění vyloučeni a jsou odkázáni na smluvní zdravotní pojištění. Na uzavření tohoto pojištění ale není právní nárok. V situaci, kdy se dítě narodí se zdravotním problémem, s jeho pojištěním je problém. Nerozlišování délky pobytu na území je v rozporu se samotnou koncepcí integrace cizinců. Podnět výboru požaduje vstup dětí cizinců do systému veřejného zdravotního pojištění. Další skupinou jsou osoby pracující na živnostenský list (těm byl měl být umožněn vstup do systému po 3 měsících, nejdéle po jednom roce) a manželé/manželky cizinců. Manželé a manželky českých občanů jsou kategorií cizinců, kteří, na rozdíl od občanů EU, mohou získat trvalý pobyt až po dvou letech od sňatku. Tyto osoby jsou tedy znevýhodněny oproti manželům/manželkám občanů třetích zemí. Stalo se tak novelou zákona o pobytu cizinců účinnou od prosince 2007.

Širší variantu osvětlil Pavel Čižinský, člen Výboru pro práva cizinců. Tato varianta by do systému veřejného zdravotního pojištění navíc zahrнула i všechny děti, které se na území ČR narodí, i ty, které následně povolení k pobytu nezískají, a to až do doby, než se jejich pobyt vyřeší. Tyto skupiny by si pojištění mohly hradit samy. Připomněl, že v mnoha státech dítě narozením na území státu automaticky získá občanství. Navrhl Radě, aby schválila variantu širší, Výbor ale plně podporuje i variantu širší.

M. Pokorná (MV, odbor azylové a migrační politiky) uvedla, že Ministerstvo vnitra tento podnět vítá. MV problém řeší i s Českou asociací pojišťoven, která cizincům nabízí komerční zdravotní pojištění. V prosinci 2007 skutečně došlo ke změně postavení občanů EU/občanů ČR. Důvod nevýhodnějšího postavení občanů EU ve zdravotním pojištění je dán přímo použitelnými předpisy komunitárního práva, které upravuje oprávnění občanů EU a jejich rodinných příslušníků (zde je řešeno i zdravotní pojištění) a které se nedají přímo použít na občany ČR. Pokud bude přijata užší varianta, je toho názoru, že bude řešeno dostatečně i zdravotní pojištění dětí. MV nepodporuje širší variantu, ta je problematická, protože by se vztahovala na osoby, o nichž ani nevíme, že se na území nacházejí. Nebylo by zcela jasné, kdo je skutečně zdravotně pojištěn; tato varianta jde příliš daleko.

I. Jenšovská (MZdr.) uvedla, že Ministerstvo zdravotnictví již z velké části svými návrhy tuto problematiku řeší (např. pojištění osob samostatně výdělečně činných). Paragrafované znění nového návrhu o veřejném zdravotním pojištění je již k dispozici na internetových stránkách ministerstva. Zákon byl prozatím odsunut z legislativního procesu, zatím není ale jasné, jak se vláda k reformním zákonům postaví, připravené jsou. Pokud by byl návrh schválen, Ministerstvo zdravotnictví by se přiklonilo k užší variantě.

A. Šabatová i M. Kocáb podpořili podnět v širší variantě. J. Daněk navrhl v návrhu usnesení vlády vypustit zmínku o věcném záměru, vzhledem k tomu, že ten již vládou prošel. Předkladatelé upozornili na to, že v usnesení vlády by měl být alternativně obsažen i požadavek na zvláštní novelu, pokud by se práce na novém zákoně z nějakých důvodů pozastavily.

Rada hlasovala o širší variantě podnětu: 13-3-1. Poté Rada hlasovala o návrhu usnesení Rady a o podnětu jako celku (16-1-0) a o usnesení vlády (17-0-0).

4. Podnět Výboru pro občanská a politická práva ke zrušení zákazu maskování účastníků shromáždění zákoně o právu shromažďovacím

Podnět uvedla H. Svatošová, členka Výboru pro občanská a politická práva. S účinností od 1. ledna t.r. je v zákoně o právu shromažďovacím úplný zákaz maskování účastníků shromáždění. Dle názoru výboru je tato úprava v rozporu s právem na pokojné shromažďování. Předchozí verze tohoto zákona obsahovala povinnost účastníků shromáždění odmaskovat se na výzvu policie, což výbor považuje za proporcionální.

Členové Rady diskutovali o tom, zda nová právní úprava je nebo není v rozporu s ústavní garancí práva shromažďovacího a zda překračuje zásadu proporcionality. M. Freiová vyjádřila svůj zásadní nesouhlas s návrhem výboru. To, že se účastníci shromáždění maskují, znamená prvek zastrašující. Tento efekt využívá například Ku-klux-klan. B. Holušová (MV) prezentovala nesouhlasné stanovisko MV, které doporučuje vyčkat aplikace novely zákona o právu shromažďovacím. V. Kristková, P. Burčíková i A. Šabatová podpořily návrat k původnímu znění zákona o právu shromažďovacím. P. Burčíková uvedla, že shromažďovací právo je tu i pro ty, kteří jsou znevýhodněni. Rozpoznatelnost může znamenat pro tyto lidi následné znevýhodnění, například v pracovních vztazích. M. Kocáb upozornil na to, že možnost maskovat se dává širší možnosti účastníkům extremistických shromáždění. Návrat k původnímu je ale namístě. T. Langášek uvedl, že platná právní úprava přesahuje princip proporcionality nezbytný v demokratické společnosti. Š. Čulík vyjádřil stanovisko, že ten, kdo veřejně projevuje své názory, by měl za ně nést odpovědnost, měl by tedy projevit občanskou statečnost.

Rada po bouřlivé diskusi těsnou většinou hlasů schválila návrh vrátit právní úpravu maskování účastníků shromáždění do stavu přecházejícího diskutované novele (8-7-0)

5. Elektronizace práce Rady – změna jednacího řádu Rady a jejích výborů

L. Otáhalová představila změny v jednacím řádu Rady a jejích výborů. Ty spočívají v důrazu na elektronickou komunikaci – rozesílání podkladů pro jednání i zápisů bude napříště primárně formou emailu. Na vyžádání bude možno obdržet materiály písemně.

Rada navržené změny schválila (11-0-1).

6.+ 7. Podnět Výboru pro občanská a politická práva k novému občanskému zákoníku (souhlas se sledováním) a podnět Oldřich Kužílka k novému občanskému zákoníku

Body 6. a 7. byly projednány ve sloučené rozpravě. Podnět Výboru pro občanská a politická práva uvedl V. Zvánovec, člen tohoto výboru. Podnět směřuje k návrhu nového občanského zákoníku, který aktuálně projednávají komise Legislativní rady vlády.

Věcně se podnět týká záznamů z kamer. Změna navrhovaná v novém občanském zákoníku by znamenala revoluci v kamerových systémech. Souhlas se snímáním podoby člověka by byl presumován. Tím by byl pasé i podnět, který Rada na svém minulém zasedání schválila ke komplexní úpravě kamerových systémů.

O. Kužílek uvedl svůj návrh, který spočívá v tom, že člověk, který veřejně vystupuje ve věci veřejného zájmu se nemůže dovolávat ochrany před zachycením a šířením své podoby. V tomto smyslu navrhuje doplnění ustanovení § návrhu nového občanského zákoníku.

J. Daniel (MS) reagoval na oba návrhy. Bod týkající se záznamu kamerami byl do návrhu doplněn na základě zásadní připomínky České národní banky a proběhla již na toto téma určitá politická diskuse. Není pravda, že by banka mohla záznam užívat „navždy“, jak tvrdí ÚOOÚ. Druhý z návrhů MS vítá, lze o něm dále diskutovat, je ale škoda, že přišel až po připomínkovém řízení. Návrh by ostatně mohl být součástí i jiných právních předpisů, např. zákona o svobodném přístupu k informacím.

I. Němec uvedl, že zákon o ochraně osobních údajů je zákonem o účelu. Zpracovávat osobní údaje by tedy mělo vždy být vedeno jistým účelem. Konkludentní souhlas ke zpracování údajů předpokládaný novým občanským zákoníkem je nepřijatelným prolomením této základní zásady.

V. Zvánovec uznal, že souhlas může být udělen i konkludentně. Tuto formu uznává i zákon o ochraně osobních údajů. Zde se ale dostáváme až na nevyvratitelnou domněnku souhlasu, proti které by nebyla možná žádná obrana. Jedinou možností, jak souhlas nedat, by tedy bylo do uvedených prostor nevstoupit.

Členové Rady dále diskutovali o právu na soukromí a možnostech jeho omezení. Rada hlasovala nejprve o návrhu O. Kužílka (9-2-1). Návrh usnesení Rady byl schválen (11-1-0).

Příští jednání Rady proběhne 4. června 2009, opět od 10:00 hodin.